

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 10.11.2005
KOM(2005)548 lõplik

2005/0221(COD)

Ettepanek

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU SOOVITUS

põhipädevuste kohta elukestvas õppes

(komisjoni esitatud)

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

- Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Euroopa Ülemkogu tunnistas 2000. aasta märtsis Lissaboni istungil, et Euroopa peab vastama väljakutsetele, mis kaasnevad globaliseerumisega ja üleminekuga teadmisteühiskonda majandusele. Ülemkogus rõhutati, et „igal kodanikul peavad olema oskused, mida nõuab elu ja töö uues infoühiskonnas“ ja et „Euroopa raamistikuga tuleks määratleda elukestva õppe käigus omandatavad uued põhioskused¹: arvutioskus, võõrkeeled, tehnoloogilised teadmised, ettevõtlikkus ja suhtlemisoskus. Juba aastal 2000 oli selge, et majanduskasvu kiirendamisel ja tööhõive suurendamisel on Euroopa kõige olulisemaks varaks inimesed ning seda tõdemust on pidevalt korratud, viimati Lissaboni uuendatud strateegias ja Euroopa Ülemkogu 2005. aasta märtsi istungil, millel tehti ettepanek suurendada investeringuid haridusse ja oskustesse.

Seda tõekspidamist korrati ja arendati edasi ka 2002. aasta märtsi Barcelona Ülemkogus vastu võetud tööprogrammis „Haridus ja koolitus 2010“, millega püütakse „parandada põhioskusi“ ning tugevdada hariduse üleeuroopalist dimensiooni. Erilist tähelepanu pöörati uute põhioskuste määratlemisele ning sellele, kuidas neid koos traditsiooniliste oskustega tõhusamalt õppekavasse lõimida, omandada ning kogu elu alal hoida. Põhioskused peaks olema kättesaadavad kõigile, sealhulgas erivajadustega inimestele, koolist väljalangejatele ning täiskasvanud õppijatele. Tuleks toetada põhioskuste ametlikku tunnustamist, et aidata inimestel edasi õppida ja tööd leida. Ka elukestvat õpet käsitlevas komisjoni teatises (2001) ja sellele järgnenud nõukogu resolutsioonis (juuni 2002) rõhutati vajadust võimaldada kõigile elukestvat õpet, eelkõige põhioskuste omandamist ja ajakohastamist.

Sellest poliitilisest mandaadist lähtudes on 2001. aastal tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ raames moodustatud põhioskuste töörühm määratlenud teadmisteühiskonnas vajalikud põhipädevused² ning valmistanud ette mitmeid soovitusi, mis aitaksid tagada nende kättesaadavuse kõigi kodanike jaoks³.

Nõukogu ja komisjoni 2004. aasta ühises vahearuandes tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ arengu kohta⁴ rõhutati vajadust ühiste suuniste ja põhimõtete järele, mis toetaks riiklikku poliitikat, aitaks kaasa reformile ning seaks esikohale põhipädevused.

Sellest lähtuvalt esitatakse käesolevas soovitusel üleeuroopalised suunised põhipädevuste kohta ning selgitatakse, kuidas saab elukestva õppe kaudu tagada sellised pädevused kõigile kodanikele.

Soovituse konkreetsemad eesmärgid on:

¹ Üldiselt viitab termin „põhipädevused“ kirja- ja arvutusoskusele; Lissaboni Ülemkogus tehti ettepanek lisada teadmisteühiskonnas vajalikud uued oskused, nagu IKT-alased oskused ja ettevõtlikkus.

² Töörühm eelistas termineid „pädevus“, mis hõlmab nii teadmisi, oskusi kui suhtumisi, ja „põhipädevus“, mis viitab kõigi jaoks vajalikele pädevustele. Seega hõlmab see termin ka põhioskused, kuid on laiem mõiste.

³ Põhioskuste töörühm, 2003. ja 2004. aasta arenguaruanded:
http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#basic

⁴ Ühine vahekokkuvõte, nõukogu dokument 6905/04, märts 2004.

- 1) Välja selgitada ja määratleda põhipädevused, mis on vajalikud eneseteostuseks, sotsiaalseks ühtekuuluvuseks ja töö leidmiseks teadmisteühiskonnas.
- 2) Toetada liikmesriikide tööd, mis aitab tagada, et alushariduse ja -õppe omandamisega on noorte põhipädevused arenenud sellisele tasemele, mis valmistab neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks, ja et täiskasvanutel oleks võimalus põhipädevusi kogu elu jooksul edasi arendada ja ajakohastada. 3) Koostada üleeuroopalised suunised poliitikute, haridusspetsialistide, tööandjate ja õppijate endi tarbeks, mis lihtsustaks riigisisest ja ELi tasandi tööd ühiste eesmärkide saavutamise nimel (lisatud „**Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised**“⁵).
- 4) Luua raamistik edasiseks tegevuseks ühenduse tasandil nii tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ kui ühenduse haridus- ja koolitusprogrammide raames.

• Pädevuste vajadus teadmisteühiskonnas

Rahvusvahelistest uuringutest lähtudes määratletakse mõiste „pädevus“ siin teatavas olukorras vajalike teadmiste, oskuste ja suhtumiste kombinatsioonina. „Põhipädevused“ aitavad kaasa eneseteostusele, sotsiaalsele kaasatusele, kodanikuaktiivsusele ja tööhõivele.

Teadmisteühiskonna areng suurendab vajadust põhipädevuste järele isiklikus, avalikus ja tööalases sfääris. Inimeste võimalused teabe ja teenuste hankimiseks on muutumas; muutumas on ka ühiskonna ülesehitus. Suurenev vajadus sotsiaalse ühtekuuluvuse ja kodanikudemokraatia arendamise järele eeldab inimestelt suuremat teadlikkust, osalust ja aktiivsust. Selle tulemusena muutuvad ka kõigile vajalikud teadmised, oskused ja suhtumised.

Majanduse suurenev rahvusvahelistumine mõjutab töösfääri kiirete ja sagedaste muutustega, uute tehnoloogiate ilmumisega ja töökorralduse muutumisega ettevõtetes. Töötajatel on vaja täiendada oma konkreetseid tööga seotud oskusi ning samuti omandada üldiseid pädevusi, mis võimaldaks neil muutustega kohaneda. Töötajate teadmised, oskused ja suhtumised on üheks peamiseks uuendust, tootlikkust ja konkurentsivõimet toetavaks teguriks, mis tõstab töötajate motivatsiooni, suurendavad nende rahulolu oma tööga ja parandavad töö kvaliteeti.

Lissaboni strateegia kõrgetasemeline töörühm leidis novembris 2004 siiski, et „Euroopas ei ole tehtud veel kaugeltki piisavalt palju selleks, et pakkuda inimestele võimalusi, mis aitaksid neil kohaneda muutustega tööturul, ning see kehtib nii kõrge kui madala kvalifikatsiooniga töötajate kohta.“ Madala kvalifikatsiooniga töötajad moodustavad ELi tööjõust hinnanguliselt peaaegu kolmandiku (80 miljonit inimest). Cedefopi 2004. aasta aruandes märgiti, et 2010. aastaks on ainult 15% uutest töökohtadest mõeldud põhiharidusega inimestele; 50% nõuavad kõrgelt kvalifitseeritud töötajaid.

Rahvusvahelised uuringud, nagu näiteks IALS (*International Adult Literacy Survey* – rahvusvaheline täiskasvanute kirjaoskuse uuring), näitavad, et paljudes Euroopa riikides puuduvad märkimisväärsel osal täiskasvanud elanikest ühiskonnas hakkamasaamiseks

⁵ Käesoleva soovitusel lisas esitatud dokument „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“ kujutab endast põhioskuste töörühmas välja töötatud põhipädevuste raamistiku läbivaadatud versiooni.

vajalikud lugemis- ja kirjutamisoskus; riskirühma moodustavad eelkõige inimesed, kes kooli varakult pooleli jätavad. Ehkki kirjaoskamatus näitajad Euroopas on suhteliselt madalad, ei ole ükski ühiskond selle nähtuse eest täielikult kaitstud ning mitmete vähemusrühmade jaoks on kirjaoskamatus tõsiseks probleemiks. 2005. aasta andmed 2003. aasta mais nõukogus vastu võetud üleeuroopaliste sihtide⁶ saavutamise kohta näitavad, et ei 15-aastaste lugemisoskuses mahajääjate suhtarvu vähendamises ega keskhariduse omandamise määra suurendamises pole alates aastast 2000 edasiminekut toimunud. Ka teiste eesmärkide saavutamises pole tehtud piisavalt edusamme: praeguse tempo juures väheneb koolist väljalangemine 2010. aastaks 14%ni, aga eesmärgiks on 10%. Täiskasvanute osalemine hariduses ja koolituses kasvab ainult 0,1–0,2 protsendipunkti võrra aastas, mis ei võimalda 2010. aastaks saavutada soovitud eesmärki (12,5%). Lisaks nähtub andmetest, et madala kvalifikatsiooniga töötajate puhul on tõenäosus täienduskoolituses osalemiseks väiksem, mis teeb raskemaks nende toetamise, kes seda kõige enam vajavad.

- **Senine põhipädevustega seotud tegevus**

Euroopa tasandil toetatakse põhioskuste omandamisele suunatud projekte selliste ühenduse programmide raames nagu Leonardo da Vinci ja Socratese programmi allprogramm Grundtvig.

Tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ vastuvõtmisest alates on mitmed töörühmad keskendunud konkreetsetele valdkondadele (nt IKT) või ka üldisematele teemadele (nt sotsiaalne kaasatus ja kodanikuaktiivsus), millele põhipädevuste alal tehtud töö on aidanud konteksti luua, koondades kõik põhilised pädevused ühtsesse raamistikku. Selle töö raames on kogutud ja levitatud häid tavaid, sealhulgas ka selles osas, kuidas kohustusliku hariduse süsteemi kaudu arendada mitmekülgset pädevust, võimaldada põhipädevuste omandamist ka ebasoodsas olukorras olevate õpilaste jaoks ning ühtlustada põhipädevuste õpetamist täiskasvanutele.

Töö põhipädevuste alal on tihedalt seotud Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide täiustamisega üldiselt, mis hõlmab näiteks pidevat tööd Euroopa kvalifikatsioonide raamistiku väljatöötamisel, samuti algatustega, mille eesmärgiks on suurendada kvalifikatsioonide ning pädevuste läbipaistvust ja tunnustamist (nt mitteformaalse ja informaalsete õppimise tunnustamise põhimõtted ja ainepunktide ülekandmise süsteemid). Mainida tuleb ka tööd õpetajate pädevuste ja kvalifikatsioonide ühtsete üleeuroopaliste põhimõtete väljatöötamise alal, kuna see käsitleb koolide muutuvat rolli noorte inimeste pädevuste väljaarendamisel.

Liikmesriikide tasandil on astutud aktiivselt samme alushariduse õppekavade reformimiseks, mis peegeldab rõhuasetuse muutumist – teadmiste jagamise asemel püütakse nüüd noortes arendada pädevusi, mis valmistaksid neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks ning edasisteks õpinguteks. See nõuab teistsuguseid õppetöö organiseerimise meetodeid ning teistsuguseid võimeid õpetajatelt. Kestab mõttevahetus teemal, milliseid pädevusi tuleks iga noore inimese puhul arendada ning kuidas koole kõige tõhusamalt toetada (nt juhtimis- ja hindamissüsteemi arendamise kaudu). Rohkem tähelepanu on hakatud pöörama ka õppimise sotsiaalsetele külgedele: haridusliku mahajäämuse taga on tihti nii isiklikud, sotsiaalsed, kultuurilised kui majanduslikud tegurid ning seda saab vähendada ainult koostöös teiste sektoritega. Koolid otsivad võimalusi, kuidas julgustada perekondi ja kohalikke kogukondi toetama mitte ainult noorte inimeste õpinguid, vaid ka elukestvat õpet terves kogukonnas.

⁶ Edusammud Lissaboni eesmärkide saavutamiseks hariduses ja koolituses; komisjoni töödokument, 2005. aasta aruanne, lk 20. <http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/doc/progressreport05.pdf>

Paljud riigid on käivitanud põhioskuste programmid täiskasvanutele (tihti valitsusväliste organisatsioonide abil), mis on suunatud põhioskuste arendamisele nt kirja- ja arvutusoskuse ning IKT alal. Paljud riigid ei ole siiski veel jõudnud tasemele, mis võimaldaks kõigil kodanikel põhioskusi omandada ja ajakohastada, ning ehkki tihti räägitakse vajadusest arendada täiskasvanud õppijate üldisemaid pädevusi, ei ole veel jõutud ühisele arvamusele, mida need pädevused endast kujutavad, ning tegevus selles vallas ei ole veel kaugeltki järjepidev.

Liikmesriikide head tavad näitavad, et täiskasvanute pädevuste arendamisel tuleks keskenduda selgelt määratletud riiklikele, piirkondlikele ja/või kohalikele prioriteetidele. Tuleks välja töötada infrastruktuur, mis vastaks täiskasvanute erinevatele vajadustele, pakkudes neile kvalifitseeritud õpetajaid/koolitajaid, stiimuleid, juhiseid ja nõustamist, mis aitaks tagada kõigi juurdepääsu õppimisvõimalustele. Tuleks lähtuda õppijate konkreetsest olukorrast: arvesse tuleks võtta nende eelnevat kogemust, õpivajadusi ning püüdlusi ja samuti ka sotsiaal- ja tööhõivepoliitikaga seotud üldisemaid küsimusi ning kaasata kõik partnerid.

Vaatamata paljudele hea tava näidetele vastab põhipädevuste arendamise süsteem harva igas vanuses kodanike õpivajadustele. Siin annab käesolev ettepanek märkimisväärt lisaväärtust, esitades suunised, milles määratletakse need põhipädevused, mida peetakse kõigi jaoks vajalikuks, ning toetades liikmesriike nende püüdlustes tagada, et põhipädevuste arendamine on täielikult integreeritud elukestva õppe strateegiatesse ja infrastruktuuri.

- **Kooskõla Euroopa Liidu muude põhimõtete ja eesmärkidega**

Ettepanek aitab saavutada Lissaboni eesmärke, mis on seotud majanduskasvu, tööhõive suurendamise ja sotsiaalse kaasatusega:

- Liikmesriikide tööhõivet käsitlevates ühtsetes suunistes⁷ rõhutatakse pädevuste tähtsust tööalase konkurentsivõime suurendamisel (eriti sotsiaalselt kaitsetute elanikkonnarühmade puhul) ja muutustega kohanemisel. See peaks olema oluline tegur liikmesriikide riiklikes reformikavades ühtsete suuniste rakendamisel.
- Sotsiaalpoliitika rõhutab hariduse ja koolituse rolli vaesuse vähendamisel ja/või sotsiaalse kaasatuse suurendamisel.
- Noortepaktis⁸ kutsutakse üles viima teadmisi vastavusse teadmispõhise majanduse vajadustega ning töötama selle eesmärgi nimel välja ühist põhioskuste kogumit.
- Ettevõtluse tegevuskavas⁹ rõhutatakse hariduse keskset rolli; ettevõtlus põhineb ettevõtlikkusel, mis on üks põhipädevustest.
- Dokument „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“ kirjeldab teadmisi, oskusi ja suhtumisi, mis võimaldavad inimestel täita aktiivsemat rolli nii jätkusuutlikus arengus kui kodanikudemokraatias.

⁷ Nõukogu otsus, 12. juuli 2005, liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta, ELT L 205, 6.8.2005, lk. 21.

⁸ Euroopa noortepakt, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

⁹ http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/promoting_entrepreneurship/doc/com_70_en.pdf

2. KONSULTEERIMINE HUVITATUD ISIKUTEGA JA MÕJU HINDAMINE

Ettepanek lähtub põhipädevuste Euroopa raamistikust, mille töötas välja liikmesriikide, EFTA/EMP riikide, kandidaatriikide (2003. aasta jaanuari seisuga) ja Euroopa ühingute ekspertidest koosnev töörühm. Töörühma kuulus poliitikuid, spetsialiste ja teadlasi nii täiskasvanu- kui kohustusliku hariduse vallast, samuti Euroopa tasandi huvigruppide esindajaid.

Töö tulemusi on arutatud mitmetel huvigruppide või rahvusvaheliste organisatsioonide korraldatud konverentsidel ja seminaridel. Mitteametlikul kohtumisel Rotterdamis 2004. aasta juulis rääkisid haridusministrid põhipädevuste „Euroopa dimensioonist“ ning julgustasid komisjoni jätkama selle algatuse raames tehtud tööd.

2005. aasta kevadel kutsuti kokku 5 eksperdist (ülikoolidest ja haridusküsimustega tegelevatest valitsusasutustest) koosnev töörühm, et see suuniseid viimistleks, lähtudes oma ekspertteadmistest ning konverentsiaruteludel ja muudest allikatest saadud tagasisidest, ning arutaks, kuidas neid rakendada.

Septembris/oktoobris 2005 konsulteeriti kutseõppe nõuandekomiteega.

• Ekspertarvamuste kogumine ja kasutamine

Rahvusvahelise töö järelevalveks võeti tööle konsultant. Konkreetsed teemad (nt suuniste Euroopa dimensioon, haridusvõimalused vähemsoodsas olukorras olevate õppijate jaoks ning ettevõtlus) valmistati ette väiksemates rühmades ning esitati siis töörühmale¹⁰ heakskiitmiseks.

Konsultandid ja eksperdid kinnitasid vajadust Euroopa tasandi algatuse järele ning andsid mõista, et kavandatav meetod on kooskõlas praeguste suundumustega ning sellesse suhtutaks soosivalt.

• Mõju hindamine

Ettepanek toetab elukestva õppe strateegiate ning haridus- ja koolitussüsteemide väljatöötamist liikmesriikides. See lihtsustab õppekavade reforme ning nende üle peetavaid arutelusid ning aitab kaasa ühtse täiskasvanuhariduse ja -õppe süsteemi loomisele. Ettepanek avaldaks positiivset mõju inimeste isiklikule, sotsiaalsele ja tööelule ning – üldisemal tasandil – sotsiaalse kaasatuse, majandusliku konkurentsivõime ning majanduskasvuga seotud Lissaboni eesmärkide saavutamisele. Kõige enam mõjutaks see vähemsoodsas olukorras olevaid elanikkonna rühmi, kellel praegu tihti puudub võimalus põhipädevuste omandamiseks.

¹⁰ Põhipädevuste töörühm, 2004. aasta arenguaruanne

3. ETTEPANEKU ÕIGUSLIK KÜLG

• Kavandatud meetmete kokkuvõte

Kavandatud soovitusel määratletakse põhipädevused, mis on teadmispõhises majanduses ja ühiskonnas vajalikud kõigile kodanikele. Selles tunnistatakse, et rakendusotsuseid saab kõige edukamalt vastu võtta riiklikul, piirkondlikul ja/või kohalikul tasandil. Soovitusega kutsutakse liikmesriike üles tagama, et alusharidus ja -õpe võimaldaks kõigil omandada põhipädevused, ning julgustab neid lahendama haridusliku ebavõrdsusega seotud probleeme. Soovitusel osutatakse vajadusele laialdase täiskasvanuhariduse infrastruktuuri väljatöötamiseks koostöös kõigi asjakohaste partneritega.

Ettepanekuga kutsutakse komisjoni üles toetama riiklikke reforme järgmiste meetmetega:

- õppimine üksteiselt (*peer learning*), heade tavade vahetamine, tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ arenguaruannete esitamine iga kahe aasta tagant;
- asjaomaste projektide toetamine ühenduse haridus- ja koolitusprogrammide kaudu;
- ühise arusaama kujundamine põhipädevustest ja nende seostest tööhõive- ja sotsiaalpoliitikaga;
- partnerluste edendamine sotsiaalpartneritega ning teiste asjaomaste organisatsioonidega.

• Õiguslik alus

Vastavalt asutamislepingu artiklile 149 aitab ühendus kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ja vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täiel määral respektides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest ning nende kultuurilist ja keelelist mitmekesisust. Kavandatava soovitusel eesmärgiks on põhipädevusi käsitlevate suuniste andmisega toetada liikmesriikide tööd alushariduse ja -õppe ja samuti täiskasvanuhariduse ja -õppe süsteemide arendamisel ning innustada neid jätkama koostööd tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ raames. Kooskõlas mainitud artikli lõikega 2 on soovitusel eesmärgiks tõhustada teabe ja kogemuste vahetamist ühistes küsimustes, mis on seotud põhipädevuste õpetamisega elukestva õppe teel.

Asutamislepingu artiklis 150 sätestatakse, et ühenduse tegevus toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid, ning eelkõige püütakse sellega, nagu on sätestatud artikli lõikes 2, parandada esialgset kutseõpet, hõlbustada kutsealale pääsu ja naasmist tööturule ning arendada teabe ja kogemuste vahetamist ühistes küsimustes. Kavandatava soovitusel eesmärk on kõiki neid kutsehariduse ja -õppe aspekte parandada põhipädevusi käsitlevate suunistega, mis lihtsustaks liikmesriikide tööd oma kutsehariduse ja -õppe süsteemide kohandamisel tööturul ja ühiskonnas aset leidvate muutustega.

- **Subsidiaarsus ja proportsionaalsus**

Kavandatud soovitus aitab tõsta hariduse ja koolituse kvaliteeti, hõlbustades liikmesriikide tööd seoses tööprogrammiga „Haridus ja koolitus 2010” ja üleeuroopaliste sihtide vastuvõtmisega nõukogus mais 2003. Sellega hoogustatakse ja toetatakse riiklikke reforme ning teiste riikide headest tavadest õppimist, et aidata liikmesriikidel luua põhjalik ja ühtne süsteem põhipädevuste õpetamiseks elukestva õppe strateegiate raames. Seega on ettepanek kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega. Soovituses antakse üleeuroopalised suunised seoses põhipädevustega, mida peavad omandama kõik kodanikud, ning sellega suurendatakse poliitilist toetust reformidele, mida on võimatu saavutada näiteks ainult ühenduse haridus- ja koolitusprogrammide abil. Suuniste rakendamine jääb siiski täielikult liikmesriikide pädevusse ning seega on ettepanek kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta ühenduse eelarvet.

Ettepanek

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU SOOVITUS

põhipädevuste kohta elukestvas õppes

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 149 lõiget 4 ja artikli 150 lõiget 4,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,¹¹

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust,¹²

võttes arvesse regioonide komitee arvamust,¹³

toimides asutamislepingu artiklis 251¹⁴ sätestatud korras

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Ülemkogu jõudis 2000. aasta Lissaboni istungil järeldusele, et üleeuroopaliselt tuleks määratleda uued põhioskused, mis oleks üheks Euroopa peamiseks vastuseks globaliseerumisele ning üleminekule teadmistepõhisele majandusele, ning rõhutas, et Euroopa peamiseks varaks on selle inimesed. Nendele järeldustele on hiljem korduvalt tähelepanu juhitud, sealhulgas ka 2003. aasta märtsi ja 2005. aasta märtsi Euroopa Ülemkogudes ning 2005. aastal heaks kiidetud uuendatud Lissaboni strateegias.
- (2) Euroopa Ülemkogu 2001. aasta Stockholmi istungil ja 2002. aasta Barcelona istungil kinnitati Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidele konkreetsed eesmärgid ning tööprogramm („Haridus ja koolitus 2010“) nende saavutamiseks aastaks 2010. Need eesmärgid kätkevad oskusi teadmistepõhises ühiskonnas hakkamasaamiseks ning konkreetseid sihte seoses keeleõppe edendamisega, ettevõtlikkuse suurendamisega ning Euroopa dimensiooni üldise laiendamisega hariduses.
- (3) Elukestvat õpet käsitlevas komisjoni teatises¹⁵ ning sellele järgnenud nõukogu 27. juuni 2002. aasta otsuses¹⁶ nimetati „uusi põhioskusi“ prioriteediks ning rõhutati, et elukestvasse õppesse tuleb kaasata kõik vanusegrupid eelkooliealistest lastest

¹¹ ELT C [...], [...], lk [...].

¹² ELT C [...], [...], lk [...].

¹³ ELT C [...], [...], lk [...].

¹⁴ ELT C [...], [...], lk [...].

¹⁵ KOM(2001) 678, lõplik versioon.

¹⁶ EÜT C 163, 9.7.2002, lk 1.

pensionärideni. Märtsis 2005 Brüsselis toimunud Euroopa Ülemkogu järeldustele lisatud noortepaktis rõhutati vajadust toetada ühise põhioskuste kogumi väljatöötamist.

- (4) 2003. aasta märtsis ja detsembris toimunud Euroopa Ülemkogude istungitel rõhutati seoses ühenduse tööhõiveolukorra parandamisega vajadust arendada elukestvat õpet, keskendudes eelkõige aktiivsetele ja ennetavatele meetmetele töötute ja mitteaktiivsete inimeste toetuseks. Lähtuti tööhõivega tegeleva töörühma aruandest, milles rõhutati vajadust suurendada inimeste võimet kohaneda muutustega, inimeste tööturule toomise olulisust ning elukestva õppe tähtsust.
- (5) 2004. aasta novembris kinnitatud nõukogu aruandes hariduse rolli laienemise kohta rõhutati, et haridus aitab säilitada ja uuendada ühist kultuurilist tausta ühiskonnas ning on eriti oluline ajal, mil kõik liikmesriigid seisavad silmitsi küsimusega, kuidas tulla toime suureneva sotsiaalse ja kultuurilise mitmekesisusega. Võimaldades inimestel tööturule siseneda ja sinna püsima jääda, täidab haridus olulist rolli sotsiaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel.
- (6) 2003. aasta mais võttis nõukogu vastu viis üleeuroopalist sihti, aidates seega luua mõõdetavat süsteemi Euroopa keskmiste näitajate parandamiseks. Sihid, mis peegeldavad lugemisoskust, koolist väljalangemist, keskhariduse omandamist ning täiskasvanute osalemist elukestvas õppes, on tihedalt seotud põhipädevuste arendamisega.
- (7) 2005. aastal kinnitas komisjon haridus- ja koolitusvaldkonna Lissaboni eesmärkide saavutamise aruande¹⁷, millest nähtus, et 15-aastaste lugemisoskuses mahajääjate suhtarvu vähendamises ega keskhariduse omandamise määra suurendamises pole edasiminekut toimunud. Koolist väljalangemine on küll mõnevõrra vähenenud, kuid praeguse tempo juures jäävad sihid, mis nõukogu kehtestas 2003. aasta mais, saavutamata. Täiskasvanute osalemine õppetegevuses ei suurene kiirusega, mis võimaldaks 2010. aasta eesmärgi saavutamist, ning andmed näitavad, et madala kvalifikatsiooniga inimeste puhul on tõenäosus edasiõppeks on väiksem.
- (8) Pädevuste ja kvalifikatsioonide elukestva arendamise meetmetega, mis Euroopa sotsiaalpartnerid 2002. aasta märtsis vastu võtsid, rõhutatakse ettevõtete vajadust oma struktuuri üha kiiremini muuta, et konkurents püsida. Rühmatöö, lamedamad hierarhiad, vastutuse jagamine ja vajadus tulla toime mitme tööülesandega korraga aitavad kaasa õppivate organisatsioonide kasvule. Selles kontekstis on uute konkurentsivõime strateegiate aluseks organisatsioonide suutlikkus vajalikud pädevused kindlaks teha, neid rakendada ja tunnustada ning innustada kõiki töötajaid neid pädevusi omandama.
- (9) Kutseharidust ja -õpet käsitlevast Maastrichti uuringust ilmneb, et Euroopa tööjõu haridustase ei vasta kaugeltki uute töökohtade jaoks vajalikule ettevalmistusele. Üle kolmandiku Euroopa tööjõust (80 miljonit inimest) on madala kvalifikatsiooniga, ehkki prognoosid näitavad, et 2010. aastaks nõuavad peaaegu 50% uutest töökohtadest kolmanda taseme haridust, veidi alla 40% keskkooliharidust ning ainult umbes 15% sobivad põhiharidusega inimestele.

¹⁷

SEK(2005) 419.

- (10) Vajadus õpetada noortele vajalikke põhipädevusi ning tõsta haridustaset moodustab lahutamatu osa 2005. aasta juunis Euroopa Ülemkogus heaks kiidetud majanduskasvu ja töökohtade loomise ühtsetest suunistest aastateks 2005–2008. Eelkõige nõutakse tööhõivesuunistes haridus- ja koolitussüsteemide kohandamist uutele nõuetele, määrates liikmesriikide reformikavade raames täpsemalt kindlaks töökohtadega seotud vajadused ja põhipädevused.
- (11) Lissaboni strateegia kõrgetasemeline töörühm leidis 2004. aasta aruandes, et Euroopas ei ole tehtud veel kaugeltki piisavalt palju selleks, et pakkuda inimestele võimalusi, mis aitaksid neil kohaneda muutustega tööturul, ning see kehtib nii kõrge kui madala kvalifikatsiooniga töötajate kohta ning nii tööstus- kui teenindussfääris.
- (12) 2004. aastal kinnitatud nõukogu ja komisjoni ühises aruandes tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ kohta rõhutatakse vajadust tagada liikmesriikide elukestva õppe strateegiatega, et kõigil kodanikel oleks vajalikud pädevused. Reformide hoogustamiseks ja lihtsustamiseks soovitakse aruandes töötada välja ühised Euroopa suunised ja põhimõtted ning seatakse esikohale põhipädevused.
- (13) Käesoleva soovitus eesmärgiks on aidata tõsta hariduse kvaliteeti, toetades ja täiendades liikmesriikide tegevust, mis tagab, et alushariduse ja -õppe süsteimid pakuvad kõigile noortele võimaluse omandada põhipädevused tasemel, mis võimaldaks neil edasi õppida ja valmistaks neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks, ning et täiskasvanutel oleks võimalik põhipädevusi ühtse ja laialdase elukestva õppe süsteemi kaudu arendada ja ajakohastada. Selles antakse poliitikutele, haridus- ja kutseõppespetsialistidele, tööandjatele ning töötajatele endile põhipädevusi käsitlevad ühtsed üleeuroopalised suunised, mis lihtsustaksid riiklikke reforme ning teabevahetust liikmesriikide ja komisjoni vahel tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ raames, mille eesmärgiks on saavutada kokku lepitud üleeuroopalised sihid. Lisaks toetatakse käesoleva soovitusega ka teisi seotud poliitikavaldkondi, nagu näiteks tööhõive- ja sotsiaalpoliitika ning muud noori mõjutavad poliitikavaldkonnad.
- (14) Soovitus on kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 osutatud subsidiaarsuse põhimõttega, kuna selle eesmärgiks on toetada ja täiendada liikmesriikide tegevust, andes ühised suunised, mis hoogustaksid ning lihtsustaksid riiklikke reforme ning edasist koostööd liikmesriikidega. Soovitus on kooskõlas mainitud artiklis osutatud proportsionaalsuse põhimõttega, kuna soovitus rakendamist liikmesriikide pädevusse jättes ei lähe see kaugemale sellest, mis on vajalik kõnealuste eesmärkide saavutamiseks;

SOOVITAB KÄESOLEVAGA LIIKMESRIIKIDEL:

1. Tagada, et alusharidus ja -õpe pakuks kõigile noortele võimalusi põhipädevuste omandamiseks tasemel, mis valmistab neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks ning oleks aluseks õpingute jätkamisele ja tööelule;
2. Tagada, et hoolitsetaks ka nende noorte inimeste vajaduste eest, kes isiklike, sotsiaalsete, kultuuriliste või majanduslike olude tõttu on ebasoodsas olukorras ja vajavad seega oma hariduspotentsiaali realiseerimiseks erilist toetust;
3. Tagada, et täiskasvanud saaksid põhipädevusi kogu elu arendada ja täiendada ning et erilist tähelepanu pööratakse prioriteetseks seatud sihtrühmadele riiklikus, piirkondlikus ja/või kohalikus kontekstis;

4. Tagada jätku- ja täiskasvanuhariduse arendamiseks vajaliku infrastruktuuri olemasolu (õpetajad ja koolitajad, meetmed juurdepääsu tagamiseks ning toetus õppijatele), mis arvestaks täiskasvanute erinevaid vajadusi;
5. Tagada täiskasvanuhariduse ja täiskasvanute koolituse ühtsus, sidudes need tihedalt tööhõive- ja sotsiaalpoliitikaga ning teiste noori mõjutavate poliitikavaldkondadega ning tehes koostööd sotsiaalpartnerite ning teiste huvigruppidega;
6. Toetuda põhipädevuste kaasamisel elukestva õppe strateegiatesse lisas toodud dokumendile „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“; ning

VÕTAB TEADMISEKS KOMISJONI KAVATSUSE:

1. Toetada liikmesriikide tööd haridus- ja koolitussüsteemide arendamisel ning käesoleva soovitusel rakendamisel, võttes sealhulgas kasutusele dokumendi „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“, mis aitaks lihtsustada üksteiselt õppimist ja heade tavade vahetamist; jälgida arengut ning esitada iga kahe aasta tagant tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ arenguaruandeid.
2. Juhinduda ühenduse haridus- ja koolitusprogramme rakendades dokumendist „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“ ning tagada, et sellised programmid edendaksid põhipädevuste omandamist;
3. Aidata kaasa dokumendi „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“ laiemale kasutamisele ühenduse asjaomastes poliitikavaldkondades ja eelkõige tööhõive-, noorsoo- ja sotsiaalpoliitika rakendamisel ning arendada tihedamaid suhteid sotsiaalpartnerite ja teiste nimetatud valdkondades tegutsevate organisatsioonidega;
4. Analüüsida dokumendi „Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised“ mõju tööprogrammi „Haridus ja koolitus 2010“ raames ning esitada nelja aasta möödudes käesoleva soovitusel vastuvõtmisest Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande omandatud kogemuste ning tehtud järelduste kohta.

Brüssel,

*Euroopa Parlamendi nimel
president*

*Nõukogu nimel
eesistuja*

LISA

Põhipädevused elukestvas õppes – üleeuroopalised suunised

Sissejuhatus

Suunistes määratletakse kaheksa põhipädevust:

1. Emakeeleoskus;
2. Võõrkeelteoskus;
3. Matemaatika-pädevus ja teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest;
4. Infotehnoloogiline pädevus;
5. Õppimisoskus;
6. Interpersonaalne, kultuuridevaheline ja sotsiaalne pädevus ning kodanikupädevus;
7. Ettevõtlikkus;
8. Kultuuripädevus.

Mõistet „pädevus“ määratletakse siin kui asjakohast teadmiste, oskuste ja suhtumiste kogumit. Põhipädevused on pädevused, mida vajavad kõik inimesed, et tagada eneseteostus ja areng, kodanikuaktiivsus, sotsiaalne kaasatus ning tööhõive. Alushariduse ja -õppe lõpuks peavad noored omandama põhipädevused tasemel, mis valmistab neid ette täiskasvanuikka jõudmiseks, ning neid pädevusi tuleb elukestvas õppes edasi arendada, säilitada ja ajakohastada.

Nimetatud pädevused on paljuski kattuvad ja omavahel tihedalt seotud: ühe valdkonna jaoks kesksed oskused toetavad ka teiste valdkondade pädevusi. Õppimine põhineb keele-, kirja-, arvutus- ja IKT-alastel oskustel ning õppimisoskus toetab kogu õpitegevust. Paljud märksõnad esinevad neis suunistes läbivalt: kriitiline mõtlemine, loomingulisus, algatusvõime, probleemide lahendamine, riskihindamine, otsustusvõime ja emotsioonide konstruktiivne kontrollimine on olulised kõigi kaheksa pädevuse omandamisel.

Põhipädevused

1. Emakeeleoskus¹⁸

Määratlus: Emakeeleoskus on suutlikkus väljendada ja tõlgendada mõtteid, tundeid ja fakte nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) ning suhelda keeleliselt kohasel viisil erinevates ühiskondlikes ning kultuurilistes situatsioonides nii koolis, tööl, kodus kui vabal ajal.

¹⁸ Tunnistatakse, et emakeel ei ole kõigil juhtudel liikmesriigi ametlik keel, ning et inimese täielik osalemine ühiskonnas eeldab võimet suhelda ametlikus keeles. Sellistel juhtudel on meetmete võtmine liikmesriikide pädevuses, sõltuvalt nende konkreetsetest vajadustest ja olukorrast.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Emakeeleoskus eeldab **teadmisi** põhisonavarast, funktsionaalsest grammatikast ja keele funktsioonidest. See kätkeb ka verbaalse suhtluse põhiliikide, mitmesuguste ilukirjanduslike ja tarbetekstide ning eri stiilide ja registrite põhiomaduste tundmist ja mõistmist, et keelekasutus ja suhtlusviis varieerub sõltuvalt olukorrast.

Pädevus eeldab järgmisi **oskusi**: suulise ja kirjaliku suhtlemise oskust mitmesugustes suhtlussituatsioonides ja oskust oma suhtlusviisi jälgida ning kohandada seda vastavalt olukorra nõuetele. Samuti eeldab emakeeleoskus suutlikkust kirjutada ja lugeda eri liiki tekste, otsida, koguda ja töödelda teavet, kasutada abivahendeid ning oma argumente veenvalt ja kohaselt sõnastada ja väljendada.

Positiivne **suhtumine** emakeeleoskusesse kätkeb soovi arendada kriitilist ja konstruktiivset dialoogi, esteetilisest väärtustest lugupidamist ning soovi nende poole pöörduda ja huvi teistega suhtlemise vastu.

2. Võõrkeelteoskus

Määratlus: Võõrkeelteoskus eeldab suuresti samasuguseid oskusi kui emakeeleoskus: see põhineb suutlikkusel mõista, väljendada ja tõlgendada mõtteid, tundeid ja fakte nii suuliselt kui kirjalikult (kuulamis-, rääkimis-, lugemis- ja kirjutamisoskus) mitmesugustes sotsiaalsetes situatsioonides tööl, kodus, vabal ajal ja koolis, lähtudes inimese vajadustest ja soovidest. Samuti hõlmab võõrkeelteoskus selliseid oskusi nagu suhtluse vahendamine ja kultuuridevaheliste erinevuste mõistmine. Inimese keeleoskuse tase varieerub nelja osaoskuse ja räägitavate keelte vahel ning sõltub inimese taustast, keskkonnast ja vajadustest/huvidest.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Võõrkeelteoskus eeldab **teadmisi** sõnavarast ja funktsionaalsest grammatikast ning verbaalse suhtluse peamiste liikide ja registrite tundmist. Olulised on ka teadmised ühiskonnas kehtivate konventsioonide, kultuuri ja keelte variatiivsuse kohta.

Vajalikud **oskused** hõlmavad suutlikkust mõista kõnet, algetada, jätkata ja lõpetada vestlusi ning lugeda ja mõista tekste, lähtuvalt isiklikest vajadustest. Samuti on tähtis kasutada otstarbekalt abivahendeid ning õppida keeli ka mitteformaalses kontekstis, mis on osa elukestvast õppest.

Positiivne **suhtumine** eeldab kultuurilistest erinevustest ja kultuurilisest mitmekesisusest lugupidamist ning huvi keelte ja kultuuridevahelise suhtluse vastu.

3. Matemaatikapädevus ja teadmised teaduse ja tehnoloogia alustest

Määratlus:

A. Matemaatikapädevus on oskus lahendada mitmesuguseid igapäevaelus tekkivaid küsimusi liitmise, lahutamise, korrutamise, jagamise ja suhtarvude kasutamise teel, nii peast kui paberil. Rõhuasetus on protsessil ja tegevusel ning samuti teadmistel. Matemaatikapädevus

hõlmab vähemal või suuremal määral ka võimet ja soovi kasutada matemaatilisi mõttemetodeid (loogikat ja ruumilist mõtlemist) ja esitusviise (valemid, mudelid, skeemid, graafikud).

B. Teaduslik pädevus osutab võimele ja soovile rakendada loodusnähtuste selgitamiseks kasutatavaid teadmisi ja meetodeid probleemide identifitseerimiseks ning tõenditel põhinevate järelduste tegemiseks. Tehnoloogiapädevuse all mõistetakse nende teadmiste ja meetodite rakendamist inimeste soovide või vajaduste teenistusse. Mõlemad pädevused eeldavad arusaamist inimtegevuse põhjustatud muutustest ja üksikisiku vastutusest.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

A. Vajalikud matemaatikaalased **teadmised** hõlmavad head numbrite, mõõtesüsteemide, struktuuride, põhitehete ja matemaatiliste esitusviiside tundmist, arusaamist matemaatilistest terminitest ja mõistetest ning küsimustest, millele matemaatika võib aidata vastuseid leida.

Vajalikud **oskused** on matemaatika põhiprintsiipide ja -protsesside rakendamine igapäevastes olukordades kodus ja tööl ning võime järgida ja hinnata argumentatsiooni. Pädevus eeldab suutlikkust mõelda matemaatiliselt, mõista matemaatilisi tõendeid, suhelda matemaatilises keeles ning kasutada sobivaid abivahendeid.

Positiivne **suhtumine** põhineb austusel tõe vastu, soovil otsida põhjendusi ning hinnata nende paikapidavust.

B. **Teaduses ja tehnoloogias** hõlmavad kesksed **teadmised** looduse põhiprintsiipide, põhiliste teaduslike mõistete, põhimõtete ja meetodite, tehnoloogia ja tehnoloogiliste toodete ja protsesside tundmist. Inimesed peaksid mõistma teaduslike teooriate, rakenduste ja tehnoloogia arengut, selle piire ja sellega kaasnevaid ohtusid (seoses otsustamisega, väärtustega, moraalseste küsimustega, kultuuriga jne), nii ühiskonnas üldiselt kui konkreetsetel teadusaladel, nagu näiteks meditsiin, ja samuti teaduse ja tehnoloogia mõju loodusele.

Vajalikud **oskused** on võime kasutada tehnoloogilisi vahendeid ja seadmeid ning teaduslikke andmeid teatava eesmärgi saavutamiseks või teatava tõenditel põhineva otsuse või järelduse tegemiseks. Tähtis on ka oskus tunda ära teadusliku uurimuse põhiomadused ning suutlikkus tehtud järeldusi ning nendeni viinud mõttekäiku kirjeldada.

Pädevust iseloomustav **suhtumine** põhineb kriitikameelel ja uudishimul, huvitumisel eetilistest küsimustest ning turvalisuse ja jätkusuutlikkuse tähtsakspeidamisel, eelkõige nendes küsimustes, mis käsitlevad teaduslikku ja tehnoloogilist arengut inimese enda, tema pere, kogukonna ja globaalsest seisukohast.

4. Infotehnoloogiline pädevus

Määratlus: Infotehnoloogiline pädevus seisneb suutlikkuses kasutada oskuslikult ja kriitiliselt infoühiskonna tehnoloogiat nii töö, meelelahutuse kui suhtlemise eesmärgil. See põhineb peamistel IKT-alastel oskustel: arvutite kasutamine info saamiseks, hindamiseks, salvestamiseks, loomiseks, esitamiseks ja vahetamiseks ning koostöövõrkudes osalemine Interneti teel.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Infotehnoloogiline pädevus eeldab head arusaamist ja **teadmisi** infotehnoloogia olemusest, rollist ja infotehnoloogilistest võimalustest igapäevastes situatsioonides nii isiklikel ja meelelahutuslikel kui tööalastel eesmärkidel. See hõlmab peamisi arvutirakendusi, nagu teksti- ja tabelitöötlus, andmebaasid, info salvestamine ja haldamine, Interneti võimaluste tundmist, elektroonilist suhtlemist (e-post, võrgusuhtlus) meelelahutuslikel eesmärkidel, teabe jagamiseks, koostöövõrkude loomiseks, õppimiseks ja teadustegevuseks. Oluline on ka mõista, kuidas infotehnoloogia toetab loomingulisust ja uuendustegevust, suhtuda kriitiliselt saadaoleva teabe paikapidavusse ja usaldusväärsusesse ning olla teadlik infotehnoloogia interaktiivse kasutuse eetilistest põhimõtetest.

Vajalikud **oskused** on: oskus leida, koguda ja töödelda infot ning kasutada seda kriitiliselt ja süstemaatiliselt, eraldades linke kasutades olulist ebaolulisest ja reaalselt virtuaalsest. Tuleb osata rakendada sobivaid abivahendeid keeruka teabe loomiseks, esitamiseks ning mõistmiseks ning leida ja kasutada internetipõhiseid otsingusüsteeme ja muid teenuseid; tähtis on ka oskus kasutada infotehnoloogiat kriitilise mõtlemise, loomingulise ja uuendustegevuse toetuseks.

Infotehnoloogia kasutamine nõuab kriitilist ja läbimõeldud **suhtumist** saadaolevasse teabesse ning vastutustundlikkust interaktiivse meedia kasutamisel; pädevust aitab arendada ka huvi osaleda võrkudes ja ühendustes kultuurilistel, sotsiaalsetel ja/või ametialastel eesmärkidel.

5. Õppimisoskus

Määratlus: Õppimisoskus on järjepideva teadmiste omandamise oskus. Inimesed peavad suutma oma õpitegevust korraldada ja tõhustada oma aja- ja teabekasutust nii individuaalse kui kollektiivse õppimise puhul. Pädevus eeldab teadlikkust oma õpiprotsessist, vajadustest ja võimalustest ning oskust kõrvaldada takistused eduka õppimise teelt. See hõlmab uute teadmiste ja oskuste omandamist, töötlemist ja seostamist eelnevaga, samuti sobivate juhendajate leidmist ja nende abi kasutamist. Õppimisoskus võimaldab õppijatel eelnevatele teadmistele ja elukogemusele tuginedes omandada ja rakendada teadmisi ja oskusi mitmesugustes olukordades nii kodus, tööl kui koolis. Pädevuse omandamisel mängivad esmatähtsat rolli motiveeritus ja enesekindlus.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Kui õpitakse kindlal tööga või karjääriga seotud eesmärgil, vajatakse **teadmisi** nõutavatest pädevustest, teadmistest, oskustest ja kvalifikatsioonidest. Igal juhul on õppimisoskuse omandamiseks vaja, et õppija teaks, milliseid õpistrateegiaid ta eelistab ja saaks nendest strateegiatest aru, mõistaks oma oskuste ja kvalifikatsioonide tugevaid ja nõrku külgi ning oleks suuteline leida haridus- ja koolitusvõimalusi ning sobivaid juhendajaid/toetajaid.

Vajalikud **oskused** hõlmavad esmalt edasiõppeks vajalike põhioskuste (kirja-, arvutus- ja IKT-alased oskused) omandamist. Inimene peab suutma põhioskustele toetudes omandada, töödelda ja assimileerida uusi teadmisi ja oskusi. See nõuab oma õpitegevuse, karjääri ja töö otstarbekat korraldamist ning eelkõige võimet järjekindlalt õppida, keskenduda pikkade perioodide vältel ning hinnata kriitiliselt õppimise eesmärgi. Õppijad peavad suutma töötada iseseisvalt, näidates üles enesedistsipliini, aga samuti teha õppeprotsessis ka kollektiivset

tööd, kasutada ära heterogeense rühma eeliseid ning jagada omandatud teadmisi. Nad peavad oskama oma tööd hinnata ja vajadusel otsida nõu, teavet ja tuge.

Positiivne **suhtumine** kätkeb motivatsiooni ja enesekindlust, mis võimaldaks edukalt õppida kogu elu. Probleemide lahendamisele suunatud mõtlemine aitab kaasa nii õppimisele kui inimese võimele ületada takistusi ning kohaneda muutustega. Positiivset suhtumist aitab kujundada ka soov kasutada varasemaid teadmisi ja elukogemusi ning uudishimu, mis ajendab otsima uusi õppevõimalusi ning õpitut mitmesugustes elus ette tulevates olukordades rakendama.

6. Interpersonaalne, kultuuridevaheline ja sotsiaalne pädevus ning kodanikupädevus

Määratlus: Need pädevused hõlmavad kõiki käitumisviise, mis võimaldavad inimestel osaleda tõhusalt ja konstruktiivselt sotsiaalses ja tööelus ning eelkõige aina mitmekesisemaks muutuvas ühiskonnas ja vajadusel lahendada konflikte. Kodanikupädevus võimaldab inimestel kasutada täielikult ära oma kodanikuõigusi, toetudes teadmistele sotsiaalsetest ja poliitilistest mõistetest ja struktuuridest ning aktiivse ja demokraatliku osalemise soovile.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

A. Isiklik ja sotsiaalne heaolu nõuab, et inimene tunneks võimalusi optimaalse füüsilise ja vaimse tervise saavutamiseks ning mõistaks selle tähtsust enda ja oma pere jaoks, ning **teaks**, kuidas tervislikud eluviisid saavad sellele kaasa aidata. Edukaks inimestevaheliseks suhtlemiseks ja ühiskonnaelus osalemiseks tuleb mõista eri ühiskondades ja keskkondades (nt tööl) üldiselt kehtivaid käitumisreegleid ning tunda inimeste, rühmade, tööorganisatsioonide, soolise võrdõiguslikkuse, ühiskonna ja kultuuriga seotud põhimõisteid. Väga oluline on mõista Euroopa ühiskondade paljukultuurilisust ning sotsiaalmajanduslikke mõõtmeid ning seda, kuidas rahvuslik kultuuriline identiteet suhestub Euroopa identiteediga.

Pädevus eeldab **oskust** suhelda konstruktiivselt erinevates keskkondades, väljendada ja mõista erinevaid seisukohti, pidada veenvalt läbirääkimisi ning tunda empaatiat. Tuleb osata toime tulla stressi ja frustratsiooniga ning seda konstruktiivselt väljendada, samuti olla võimeline eristama isiklikku ja tööelu.

Pädevus eeldab **suhtumist**, mis põhineks koostööl, enesekindlusel ja aususel. Inimesed peaks huvituma sotsiaalmajanduslikust arengust, kultuuridevahelisest suhtlemisest ja väärtushinnangute mitmekesisusest, tundma austust teiste vastu ning olema valmis eelarvamuste kõrvalejätmiseks ning kompromissideks.

B. **Kodanikupädevus** põhineb **teadmistel** demokraatia, kodakondsuse ja kodanikuõiguste kohta, mis hõlmab ka teadmisi selle kohta, kuidas neid mõisteid väljendatakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja rahvusvahelistes deklaratsioonides ning kohaldatakse mitmesugustes institutsioonides piirkondlikul, riiklikul, üleeuroopalisel ja rahvusvahelisel tasandil. Oluline on teada ka peamisi sündmusi, suundumusi ja muutuste põhjusi oma riigi, Euroopa ja maailma ajaloos ning olevikus – eelkõige mõista Euroopa mitmekesisust – ning sotsiaalsete ja poliitiliste liikumiste eesmärgi, väärtusi ja poliitikat.

Vajalikud **oskused** on oskus suhelda avalikus sfääris ning tunda solidaarsust ja huvi kohaliku ja laiema kogukonna probleemide lahendamise vastu. See nõuab kriitilist ja loomingulist mõtlemist ning konstruktiivset osalemist kogukonna tegevuses ning otsustamises kõigil tasanditel kohalikust riikliku ja Euroopa tasandini, eelkõige hääletamise teel.

Positiivne **suhtumine** eeldab igakülgset austust inimõiguste vastu ja võrdsuse tunnustamist demokraatia alusena ning eri religioonide ja rahvuste väärtussüsteemide vaheliste erinevuste mõistmist. Samuti on tähtis, et inimene tunnetaks oma kuuluvust kohalikku kogukonda, riiki, Euroopa Liitu, Euroopasse ja maailma üldiselt ning sooviks osaleda demokraatlikus otsustusprotsessis kõigil tasanditel. Konstrukttiivne osalemine eeldab ka soovi olla aktiivne kodanik, toetada sotsiaalset mitmekesisust ja ühtekuuluvust ning austada teiste väärtushinnanguid ja privaatsust.

7. Ettevõtlikkus

Määratlus: Ettevõtlikkus viitab inimese võimele mõtteid tegudeks muuta. See eeldab loominguilisust, uuendusmeelsust ja riskivalmidust, samuti oskust kavandada ja läbi viia oma eesmärkide saavutamist võimaldavaid projekte. See pädevus tuleb kasuks igaühele nii kodus kui ühiskondlikus elus, aitab töötajatel mõista oma töö konteksti ja kasutada ära võimalusi ning on aluseks konkreetsematele oskustele ja teadmistele, mida ettevõtjad sotsiaalses või äritegevuses vajavad.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Vajalikeks **teadmisteks** on teave olemasolevate võimaluste kohta isiklikus elus, kutsealaselt ja äritegevuses, sealhulgas üldisem arusaamine elu- ja töökeskkonnast: teadmised majanduse toimimisest ja tööandja või organisatsiooni võimalustest ja probleemidest. Samuti tuleb mõista ettevõtete eetilist rolli ja seda, kuidas ettevõtted saavad näiteks õiglase kaubanduse või sotsiaalse aktiivsuse kaudu aidata kaasa ühiskonna positiivsele arengule.

Vajalikud **oskused** on aktiivne projektijuhtimine (kavandamine, organiseerimine, juhtimine, delegeerimine, analüüsimine, suhtlemine, kontrollimine, hindamine ja tulemuste registreerimine) ning oskus töötada nii üksikult kui töörühma liikmena. Väga oluline on mõista oma tugevaid ja nõrku külgi ning hinnata ja võtta õigustatud riske.

Ettevõtlikku **suhtumist** iseloomustab algatusvõime, aktiivsus, iseseisvus ja uuendusmeelsus isiklikus, töö- ja ühiskondlikus elus. Samuti eeldab see motiveeritust ja tahtekindlust (nii isiklike kui ühiste ja tööalaste) eesmärkide saavutamiseks.

8. Kultuuripädevus

Määratlus: Oskus pidada tähtsaks ideede, kogemuste ja emotsioonide loominguilist väljendust mitmesuguste vahenditega – muusika, lava- ja kujutav kunst, kirjandus.

Pädevusega seotud teadmised, oskused ja suhtumised

Kultuurilised **teadmised** seisnevad põhiteadmistes peamistest kultuurisaavutustest (sealhulgas popkultuurist) oma riigi ja Euroopa kultuuripärandi kontekstis ning nende rollist maailmas. Tähtis on mõista Euroopa (ja Euroopa riikide) kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ja vajadust seda säilitada, üldiste maitse-eelistuste muutumist ning esteetiliste tegurite olulisust igapäevaelus.

Oskused on seotud nii mõistmise kui väljendusega: eneseväljendus mitmete vahendite kaudu, lähtudes inimese kaasasündinud võimetest; oskus hinnata ja nautida kunstiteoseid ja -sündmusi. Samuti on tähtis osata seostada oma isiklikke loomingulisi ja eneseväljenduslikke seisukohti teiste arvamusega ning leida ja realiseerida kultuuritegevuse majanduslikke võimalusi.

Oluline on avatud **suhtumine** ja lugupidamine kultuurilise väljenduse mitmekesisuse vastu, mis põhineb tugeval identiteeditundel. Positiivne suhtumine hõlmab ka loomingulisust ning soovi arendada esteetilisi võimeid kunstilise eneseväljenduse ja kultuurielust huvitumise kaudu.